

Abstract

Experience from Doing Research in the ASEAN Countries Group

Sida (Cheti) Sonsri

The author presents this article from her own experiences gathered from her research study on "ASEAN Views" by reviewing the dissertations in the five ASEAN countries. She criticizes the different tendencies of interests shown among the ASEAN countries in their research studies concerning the business administration, economics, history, international relations, and politics of the ASEAN. Factors which influence towards the research studies of the aforementioned field of the ASEAN are also discussed. The article is concluded with the brief discussions on the dissertation classification, language used in the dissertations, and problems of information retrieval among the ASEAN countries.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประสบการณ์จากการทำวิจัยในประเทศกลุ่มอาเซียน

ศิวา (เจตน์) สอนศรี*

บทนำ

ประเทศในกลุ่มอาเซียน มี 6 ประเทศ ได้แก่ ไทย ฟิลิปปินส์ อินโดเนเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ และบรูไน เป็นประเทศที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันทั้งในด้านโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ถ้าพิจารณาในโครงสร้างทางเศรษฐกิจแล้ว มีลักษณะที่เหมือนกัน คือ ประชากรมีอาชีพเกษตรกรรม สินค้าออกที่เป็นสินค้าหลักจึงเป็นสินค้าที่เป็นประเภทวัตถุดิบเสียเป็นส่วนใหญ่เพื่อนำไปป้อนโรงงานอุตสาหกรรมของประเทศที่พัฒนาแล้ว นอกจากนี้รายได้ของประชากรก็ค่อนข้างต่ำ มีภาวะการว่างงานสูง ฯลฯ ถ้าพิจารณาในทางโครงสร้างทางสังคมแล้ว ประเทศในแถบนี้เป็นสังคมที่มีความผูกพันซึ่งกันและกัน ระบบเครือญาติค่อนข้างจะใกล้ชิด เป็นลักษณะระบบอุปถัมภ์ช่วยเหลือกันมาก ฯลฯ ถ้าพิจารณาทางโครงสร้างทางการเมือง ประเทศทั้ง 4 ประเทศ คือ ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ และบรูไน มีระบบการปกครองแบบรัฐสภา เพราะได้รับอิทธิพลมาจากอังกฤษ ยกเว้นประเทศไทย ส่วนประเทศฟิลิปปินส์

เป็นประเทศเดียวที่ใช้ระบบประธานาธิบดี ทั้งนี้เพราะประเทศฟิลิปปินส์ได้รับอิทธิพลแนวความคิดการปกครองของสหรัฐฯ มาใช้ ประชาชนจึงค่อนข้างจะตื่นตัวทางการเมืองสูง ส่วนประเทศอินโดเนเซีย มีระบบการปกครองแบบกึ่งประธานาธิบดีและทหารมีอำนาจมาตลอด

แม้ประเทศในกลุ่มอาเซียนจะมีหลาย ๆ อย่างที่คล้ายคลึงกันและอยู่ในภูมิภาคเดียวกันก็ตาม ความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าวิจัยซึ่งกันและกันมีน้อยมาก รวมทั้งความร่วมมือในการแก้ปัญหาต่างๆ ค้างฝ่ายต่างแก้ปัญหาลงของตัวเอง และมักจะสนใจเฉพาะประเทศของตัวเอง แนวโน้มดังกล่าวได้จากประสบการณ์ของผู้เขียนเองที่ได้ไปสำรวจข้อมูลจากวิทยานิพนธ์เพื่อทำการวิจัยรวม 5 ประเทศ** เรื่อง *โลกทัศน์ของอาเซียน* (ASEAN views) เกี่ยวกับองค์การอาเซียน การบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ การเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และประวัติศาสตร์ ดังต่อไปนี้

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศิวา (เจตน์) สอนศรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

** รายละเอียดเพิ่มเติมใน หมายเหตุท้ายบทความ

แนวโน้มของความสนใจในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับองค์การอาเซียนและในสาขาวิชาบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการเมืองการปกครองในประเทศกลุ่มอาเซียน¹

แนวโน้มของความสนใจในการศึกษาวิจัยในสาขาคำกล่าวของแต่ละประเทศในกลุ่มอาเซียนมีความแตกต่างกันดังนี้

1. ในเรื่องของ *องค์การอาเซียนและความร่วมมือต่าง ๆ ของอาเซียน* นั้น ประเทศอินโดนีเซียสนใจน้อยมาก มีการศึกษาอยู่ในเรื่องการค้าของกลุ่มอาเซียนเท่านั้น เช่นเดียวกับประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ที่มีการสนใจน้อยเช่นกัน สำหรับประเทศสิงคโปร์เองสนใจความร่วมมือเกี่ยวกับการจ้างงานเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพราะการจ้างงานเป็นปัญหาของสิงคโปร์ที่จะต้องแก้ไข และตลาดแรงงานในกลุ่มประเทศอาเซียนก็เป็นประโยชน์ต่อประเทศสิงคโปร์มากในการหาผู้ให้คนมาทำงานในสิงคโปร์มากขึ้น เพราะสิงคโปร์ขาดทรัพยากรทางด้านนี้ สำหรับมาเลเซียนั้นไม่สนใจในเรื่องอาเซียนเลย ส่วนประเทศที่สนใจ *องค์การอาเซียน* และความร่วมมือของอาเซียนในคำต่าง ๆ ก็คือ ฟิลิปปินส์และไทย ฟิลิปปินส์สนใจอาเซียนในเรื่องของทฤษฎีและแนวความคิดของการรวมกลุ่มความร่วมมือทางด้านการค้า ด้านอุตสาหกรรมด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งปัญหาการเงินระหว่างประเทศด้วย ส่วนประเทศไทยเมื่อเปรียบเทียบกับทุกประเทศแล้วสนใจในเรื่อง *อาเซียน* มากกว่าประเทศอื่น ๆ และมีการศึกษาอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับแนวความคิดที่จะนำมาใช้ในการรวมกลุ่ม ความร่วมมือ

ทางการค้า เศรษฐกิจ การลงทุน การเงินการธนาคารและการเมือง รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างองค์การอาเซียนกับองค์การอื่น ๆ ค้ำค้ำค้ำ แต่เมื่อดูภาพรวมแล้วจะเห็นว่าการศึกษาทางการค้าและเศรษฐกิจมากกว่าทางด้านอื่น ๆ

2. ในเรื่องของ *การบริหารธุรกิจ* ประเทศที่ให้ความสนใจในเรื่องนี้มาก เมื่อพิจารณาจากเอกสารวิทยานิพนธ์แล้ว ก็คือประเทศอินโดนีเซียและประเทศฟิลิปปินส์ โดยภาพรวมแล้วทั้งสองประเทศจะเห็นว่าทำอย่างไรจึงจะบริหารธุรกิจให้มีประสิทธิภาพหรือมีกำไรมากที่สุด ควรจะบริหารงานแบบไหนจึงจะมีประสิทธิภาพและประหยัด ทำอย่างไรจึงจะแสวงหากำไรหรือรายได้ให้แก่กิจการมากที่สุด ทำอย่างไรจึงจะบริหารงานบุคคลให้มีสมรรถภาพในการทำงานและมีให้มีความซัดแย้งระหว่างคนงานกับฝ่ายจัดการ ทำอย่างไรจึงจะจูงใจให้ลูกค้านิยมสินค้าเป็นต้น อย่างไรก็ตามการศึกษาบริหารธุรกิจจะต้องเกี่ยวพันกับเศรษฐศาสตร์ เพราะฉะนั้น การศึกษาการบริหารธุรกิจจึงมักจะกล่าวถึงระบบเศรษฐกิจด้วย

สำหรับประเทศอินโดนีเซียนั้น ได้รวมการบริหารธุรกิจเข้ากับสาขาเศรษฐศาสตร์ และมักจะศึกษาไปด้วยกัน ความสนใจส่วนใหญ่จะมุ่งที่การบริหารธุรกิจของหน่วยงานรัฐบาลที่มีส่วนในการส่งเสริมธุรกิจเอกชน ส่วนใหญ่นั้นการศึกษาสถาบันประกันภัย ประกันชีวิต

¹ Sombat Chantornvong and Sida (Chety) Sonsri, *The ASEAN Views : An Annotated Bibliography of ASEAN Theses and Dissertations on Southeast Asia From 1976-1984* (Bangkok : Ford Foundation, 1987); การวิจัยนี้ไม่รวมประเทศบรูไน.

การขนส่ง และการปิโตรเลียม อินโดเนเซียไม่สนใจ
ธุรกิจของต่างประเทศเลย

ประเทศฟิลิปปินส์นั้นสนใจใน ธุรกิจเอกชนที่ไม่
ใช่ของรัฐและสนใจในการศึกษาธุรกิจเอกชนทุกประเภท
อุตสาหกรรมทุกประเภท ประเทศที่ฟิลิปปินส์สนใจทำ
วิจัยมากคือฟิลิปปินส์ ส่วนประเทศอื่น ๆ คือ มาเลเซีย
อินโดเนเซีย สิงคโปร์ และไทยนั้นผู้ที่ทำวิจัยเหล่านี้
ก็คือ ผู้ที่มาจากประเทศนั้น ๆ นั่นเอง

3. ในด้าน เศรษฐศาสตร์ ในสาขาเศรษฐศาสตร์
มีการศึกษากันอย่างกว้างขวางทั้งในระดับ Macro และ
Micro ในระดับ Macro ส่วนใหญ่จะศึกษาในเรื่องราย
ได้ประชาชาติ การสร้างเงินฝาก ภาวะเงินเฟ้อเงินฝืด
ทฤษฎีปริมาณเงิน ธนาคารกลางกับการควบคุมเครดิต
การคลังของประเทศ ส่วนในด้าน Micro จะศึกษา
เกี่ยวกับตลาด อุปสงค์ อุปทานและราคา การควบคุม
และการพยุงราคา ต้นทุนและรายได้ ค่าจ้าง ดอกเบี้ย
ค่าเช่า รวมทั้งกำไรต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาถึง
เศรษฐกิจระหว่างประเทศ ในเรื่องของการค้าและการ
ร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ การค้าการเงิน
และการแก้ไขปัญหา รวมทั้งอัตราแลกเปลี่ยนเงิน
ระหว่างประเทศด้วย

ประเทศที่ให้ความสนใจทางเศรษฐศาสตร์ที่อยู่ใน
ในระดับมาก เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในกลุ่มศึกษา
กัน คือ ประเทศไทย ฟิลิปปินส์ และอินโดเนเซีย
ส่วนมาเลเซียและสิงคโปร์ค่อนข้างน้อย ประเทศไทย
และฟิลิปปินส์จะมุ่งความสนใจไปที่การศึกษาทั้งระดับ
Macro และ Micro ในระดับที่เท่า ๆ กัน ส่วนประเทศ
อินโดเนเซียจะให้ความสนใจในระดับ Micro มากกว่า
ประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป เป็นที่
น่าสังเกตว่าสาเหตุที่ทำให้ประเทศ ทั้งสามข้างต้นศึกษา
ทางด้านเศรษฐศาสตร์มากอาจเป็นเพราะ ปรากฏการณ์
เศรษฐกิจเป็นปัญหาของประเทศ จึงจำเป็นต้องศึกษา

เพื่อนำผลจากการวิจัยมาแก้ปัญหา ปรากฏที่สองภาวะ
ตลาดงานทางเศรษฐศาสตร์มีมาก ทำให้การศึกษามีมาก
ปรากฏที่สาม มีแหล่งทุนระหว่างประเทศสนับสนุน
การศึกษามาก เช่น ที่ University of the Philippines
และคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปรากฏที่สี่คณะเศรษฐศาสตร์อยู่ในระดับการพัฒนาสูง

ส่วนประเทศที่มีการศึกษาน้อยนั้น อาจเป็นเพราะ
ประเทศมีประเด็น ในการศึกษาทางด้านนั้นน้อย และ
ประเทศได้พัฒนาทางเศรษฐกิจแล้ว

4. ในทางประวัติศาสตร์ ประเทศไทยให้ความ
สนใจการศึกษาประวัติศาสตร์มากที่สุด มากกว่าประเทศ
อื่น ๆ ในกลุ่ม ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะประเทศไทยมี
ประวัติศาสตร์ที่ติดต่อกันมาเป็นเวลานาน เพราะไม่เคย
เป็นเมืองขึ้นทำให้ง่ายต่อการศึกษา การศึกษาส่วนใหญ่
จะศึกษาการพัฒนาประเทศในแต่ละรัชกาล บทบาทของ
พระมหากษัตริย์ต่อการพัฒนาประเทศจะเน้นที่รัชกาลที่
5 และศึกษาประวัติความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย
กับประเทศต่าง ๆ ในอดีต

ส่วนประเทศทั้ง 4 จะศึกษาประวัติศาสตร์ในแง่
การกอบกู้อิสรภาพจากเมืองแม่ ชาตินิยม และปัญหา
ในช่วงการเป็นอาณานิคม

5. ทางด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและ
นโยบายต่างประเทศนั้น ประเทศไทย และฟิลิปปินส์
ให้ความสนใจมากกว่าประเทศอื่น ๆ ในกลุ่ม แต่เมื่อ
เทียบกับสาขาอื่น ๆ แล้ว จัดว่าน้อยมาก อาจจะเป็น
เพราะเป็นสาขาที่ทำการศึกษาและเก็บข้อมูลค่อนข้างยาก

ประเทศไทยสนใจปัญหาความขัดแย้งในอินโดจีน
และผลกระทบต่อไทยเสียเป็นส่วนใหญ่ ส่วนฟิลิปปินส์
สนใจประเทศจีน และประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่ม รวมทั้ง
ปัญหาต่าง ๆ ในการกำหนดนโยบายต่างประเทศโดย
ทั่วไป

6. **ทางด้านการเมืองการปกครอง** ประเทศที่ให้ความสนใจด้านการเมืองการปกครองมากที่สุดคือประเทศไทย ปรากฏว่ามีความสนใจในทุกสาขาทางด้านการเมืองการปกครองรวมทั้งการปกครองท้องถิ่นด้วย ทำให้มีวิทยานิพนธ์ออกมามากพอสมควร สาเหตุที่มีความสนใจด้านนี้มากอาจเป็นเพราะระบบการเมืองการปกครองที่เปิดเสรีภาพให้คนแสดงความคิดเห็นมากกว่าประเทศอื่น ๆ ในกลุ่ม

ส่วนประเทศมาเลเซียก็มีการศึกษามารองลงมา จากประเทศไทยและประชาชนก็มีเสรีภาพในการศึกษาเช่นกัน

สำหรับประเทศที่มีความสนใจน้อย ได้แก่ ฟิลิปปินส์ อินโดเนเซีย และสิงคโปร์ ทั้งนี้เพราะเป็นนโยบายของรัฐบาลที่ไม่ส่งเสริมให้ประชาชนวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล เพราะถือว่าบั่นทอนเสถียรภาพของรัฐบาล ทำให้เป็นอุปสรรคต่อความสนใจเป็นอย่างมาก ในส่วนของฟิลิปปินส์เองได้มุ่งความสนใจไปทางการพัฒนาและการปกครองท้องถิ่นมากกว่า เพราะสิ่งนี้ไม่ได้กระทบกระเทือนกับนโยบายของรัฐบาล

โดยสรุปแล้ว ความสนใจของประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มประเทศอาเซียนในทางบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์

ประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการเมืองการปกครอง แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับปัญหาภายในประเทศและนโยบายของรัฐบาล การส่งเสริมการศึกษาภายในประเทศและระหว่างประเทศ แต่อย่างไรก็ตามแต่ละประเทศก็ยังสนใจประเทศของตัวเองอยู่ โดยมีได้สนใจเรื่องหรือปัญหาของประเทศอื่น สังเกตได้จากวิทยานิพนธ์จะทำเฉพาะประเทศของตัวเอง แม้จะมีนักศึกษาต่างชาติไปเรียนข้ามประเทศก็ยังสนใจเฉพาะประเทศที่ตัวเองสังกัด สิ่งนี้จะสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาความร่วมมือในกลุ่มประเทศอาเซียนค่อนข้างจะเป็นไปในวงจำกัด เพราะไม่ได้สนใจเพื่อนบ้านมากเท่าที่ควร

เมื่อปรากฏการณ์เป็นเช่นนี้ ประเทศในกลุ่มอาเซียนทุกประเทศควรมีความร่วมมือกันในเรื่องฐานข้อมูลดังกล่าวโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการจัดเก็บและเรียกกลับมาใช้ และควรจะแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน เพื่อประโยชน์ในการค้นคว้า วิจัย และความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ไม่ใช่สนใจเฉพาะประเทศของตัวเองและถ้าเป็นไปได้ควรจะทำ Union Catalog ของข้อมูลวิทยานิพนธ์ระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียนด้วย

สถาบันวิทยบริการ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาวิจัยทางบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์การเมือง การปกครอง ประวัติศาสตร์ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียน

การศึกษาวิจัยในรูปของวิทยานิพนธ์ทางบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ การเมือง การปกครอง ประวัติศาสตร์และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในกลุ่มประเทศอาเซียนมีมากน้อยต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. จุดประสงค์ของการเรียนการสอนในแต่ละสาขาวิชา สาขาวิชาในบางประเทศมุ่งให้นักศึกษาได้

ทำวิจัยอย่างจริงจังในปัญหาต่าง ๆ แต่สำหรับบางประเทศแล้วให้นักศึกษาทำเป็นกรณีศึกษา (Case study) เท่านั้น เช่น ในสาขาบริหารธุรกิจ ซึ่งถือเป็นวิชาชีพวิชาหนึ่ง ในสาขานี้จึงไม่ค่อยมีวิทยานิพนธ์แต่เน้นที่กรณีศึกษาเฉพาะหน่วยงานซึ่งนำผลไปปฏิบัติงานได้ จุดประสงค์ของการเรียนการสอนใจวิชานี้จึงเพียงแค่สอบปากเปล่า และทำ Case study 1 เรื่อง ก่อนจบ

การศึกษา แต่จะไม่ใช่เป็นลักษณะการทำวิทยานิพนธ์ ตัวอย่างนี้ได้แก่ การศึกษาใน University of the Philippines มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ผู้เข้าศึกษาเป็นผู้ที่เคยปฏิบัติงานมาแล้ว และในระหว่างการศึกษาที่มี Case study มากพอที่จะศึกษาแล้วโดยไม่ต้องทำวิทยานิพนธ์ แต่ในทางกลับกันที่ Universitas Indonesia นักศึกษาจะต้องทำวิทยานิพนธ์ในเรื่องที่เกี่ยวกับหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งโดยเฉพาะ นอกจากนี้ที่ Asian Institute of Management ที่ Manila ซึ่งสนับสนุนการศึกษาโดย Asian Development Bank ก็จะต้องทำวิทยานิพนธ์ก่อนจบการศึกษา แม้แต่ในระหว่างการศึกษาที่มี Case study ด้วย จึงต้องทำทั้ง Case study และวิทยานิพนธ์ เนื่องจากสถาบันนานาชาติ ผู้ที่เข้าไปเรียนต้องสอบได้ทุนเสียก่อนจึงจะเข้าไปเรียนได้ และจุดประสงค์ของการศึกษาเพื่อให้นักธุรกิจ นักบริหารในเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ไปศึกษาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน การศึกษาจึงค่อนข้างจะลึกและมุ่งที่ความสามารถของการปฏิบัติงานเมื่อจบไปแล้ว สำหรับที่ประเทศสิงคโปร์ การศึกษาสาขาบริหาร ธุรกิจยังไม่ค่อยกระทำกันอย่างกว้างขวาง

จากสาเหตุดังกล่าวแล้วข้างต้นทำให้วิทยานิพนธ์ที่ผลิตออกมาในสาขาบริหารธุรกิจมีมากน้อยต่างกันในแต่ละประเทศ คือ มีการผลิตมากที่สุดที่ Asian Institute of Management ที่ฟิลิปปินส์และที่ Universitas Indonesia และในสาขาอื่น ๆ ก็มีแนวโน้มของการผลิตวิทยานิพนธ์กับหลักสูตรเช่นกัน

2. การผลิตวิทยานิพนธ์ขึ้นอยู่กับมีปัญหา มากน้อยในประเทศที่จะทำการศึกษา และปัญหาที่จะศึกษานั้นมีประโยชน์กับประเทศโดยมิได้กระทบระบบการเมืองการปกครอง สำหรับกรณีนี้จะเห็นชัดมากในกลุ่มประเทศอาเซียน เช่น ในประเทศฟิลิปปินส์ อินโดเนเซีย

มาเลเซีย และไทย มีการศึกษาวิเคราะห์ระบบและปัญหาทางเศรษฐกิจค่อนข้างมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากทั้ง 4 ประเทศนี้มีปัญหาทางเศรษฐกิจมากผู้ทำการวิจัยต้องการจะศึกษาเรื่องต่าง ๆ เพื่อนำผลมาแก้ปัญหาของประเทศเพราะเศรษฐกิจเป็นเรื่องปากเรื่องท้องของประชาชน เศรษฐกิจดีจะทำให้สังคมและการเมืองมีเสถียรภาพด้วย ส่วนประเทศสิงคโปร์มีการศึกษาเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์น้อยมาก อาจจะเป็นเพราะเรื่องเศรษฐกิจ มิได้เป็นปัญหากับประเทศมากนัก

นอกจากนั้นแล้วปัญหาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในมาเลเซีย สิงคโปร์ก็มีผู้ศึกษาเช่นกัน เพราะเป็นเรื่องที่รัฐบาลจะต้องแก้ปัญหา ปัญหาที่เกี่ยวกับการอพยพและการตั้งถิ่นฐานในอินโดเนเซียก็มีค่อนข้างมาก เนื่องจากอินโดเนเซียมีปัญหาประชากร และการว่างงานค่อนข้างสูง

3. ระบบการเมืองการปกครองมีผลกระทบต่อ การทำวิทยานิพนธ์ ตัวอย่างนี้จะเห็นได้จาก ประเทศสิงคโปร์ อินโดเนเซีย และประเทศฟิลิปปินส์ มีการศึกษาถึงเรื่องการเมืองการปกครองของประเทศตัวเองน้อยมาก วิทยานิพนธ์จึงมีน้อย ทั้งนี้เพราะระบบการเมืองการปกครองค่อนข้างจะเผด็จการ การวิจารณ์รัฐบาลไม่ค่อยได้รับอนุญาตให้กระทำเพราะกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาล แต่ประเทศไทยมีการทำวิทยานิพนธ์ทางการเมืองการปกครองมากที่สุดเมื่อเทียบกับประเทศเหล่านี้จึงย่อมแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีเสรีภาพทางความคิดมากกว่าประเทศเหล่านั้น เพราะจะเห็นว่าเนื้อหาวิทยานิพนธ์ มีทุกเรื่องในการเมืองการปกครอง

4. ปัจจัยความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์กับประเทศเมืองแม่กับอาณานิคม ทำให้มีการทำวิทยานิพนธ์ในเรื่องที่เกี่ยวกับการต่อสู้ดิ้นรน การเป็นอิสระภาพ เช่น ในประเทศฟิลิปปินส์ อินโดเนเซีย มาเลเซีย และสิงคโปร์

5. ความมีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง และความภูมิใจในความเป็นเอกราช ทำให้ประเทศไทย ทำการศึกษาทางประวัติศาสตร์มาก เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ อีกประการหนึ่งจากการที่ไม่เคยตกเป็นเมืองขึ้น ทำให้ง่ายต่อการศึกษาประวัติศาสตร์อีกด้วย

6. แหล่งทุนที่ให้กับสถาบันการศึกษา สถาบันใดมีทุนการศึกษาระหว่างประเทศ จะเป็นปัจจัยให้นักศึกษาในแต่ละประเทศเข้าไปศึกษาในประเทศอื่น ๆ ด้วยเช่นที่ University of the Philippines, Asian Institute of Management และคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทำให้มีการผลิตวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวกับประเทศของตัวเองในต่างประเทศด้วย

การจัดเก็บวิทยานิพนธ์และภาษาในกลุ่มประเทศอาเซียน

เท่าที่ผู้วิจัยไปสำรวจมานั้น แต่ละประเทศมีการจัดเก็บด้วยวิธีการต่าง ๆ กันดังต่อไปนี้

ประเทศสิงคโปร์มีห้องสมุดกลางแต่เพียงแห่งเดียวที่จัดเก็บวิทยานิพนธ์ และมีการทำสาระสังเขปของวิทยานิพนธ์รวมเป็นเล่ม ทั้งนี้อาจจะพิจารณาได้ว่าสิงคโปร์เป็นประเทศเล็ก จึงสะดวกต่อการจัดทำขึ้น นอกจากนี้ วิทยานิพนธ์ก็ยังมีไม่มาก ส่วนประเทศมาเลเซียยังไม่มีการจัดเก็บเป็นระบบนัก ห้องสมุดก็ยังไม่เป็นระบบศูนย์รวมอย่างสมบูรณ์ การเก็บจึงเป็นการกระจัดกระจาย ไม่มีการรวมไว้ในที่เดียวกัน ฝ่ายประเทศอินโดเนเซียนั้น การจัดเก็บแยกกันระหว่างห้องสมุด ไม่มีระบบการจัดแบบศูนย์รวมทำให้ไม่สะดวกต่อการค้นคว้า แต่ห้องสมุดที่มีการจัดเก็บอย่างเป็นระเบียบและทำสาระสังเขปของวิทยานิพนธ์อย่างเป็นระบบคือคณะเศรษฐศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยอินโดเนเซีย ประเทศที่มีการจัดเก็บวิทยานิพนธ์อย่างเป็นระบบและเป็นระเบียบมาก

คือ ประเทศฟิลิปปินส์กับไทย ประเทศฟิลิปปินส์นั้นใช้ระบบแบบศูนย์รวม วิทยานิพนธ์ทุกเล่มจะปรากฏอยู่ที่หอสมุดกลาง ที่ห้องสมุดคณะ และที่หอสมุดแห่งชาติ จึงเป็นการสะดวกต่อการค้นหามาก พร้อมทั้งทำสาระสังเขปของวิทยานิพนธ์เย็บเล่มไว้ด้วย ส่วนประเทศไทยก็เช่นกัน แต่วิทยานิพนธ์ทุกเล่มมิได้ปรากฏอยู่ในหอสมุดแห่งชาติ

ส่วนภาษาที่ใช้ของวิทยานิพนธ์ก็แตกต่างกันไป ประเทศไทยทำวิทยานิพนธ์เป็นภาษาไทย ยกเว้นคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หลักสูตรภาษาอังกฤษ ซึ่งมีชาวต่างชาติเรียนด้วย ทำวิทยานิพนธ์เป็นภาษาอังกฤษ ประเทศมาเลเซียมีการทำวิทยานิพนธ์ทั้งที่เป็นภาษาอังกฤษและภาษามลายู ประเทศสิงคโปร์ทำเป็นภาษาอังกฤษ ประเทศอินโดเนเซียทำเป็นภาษาบาฮาซาอินโดเนเซีย ส่วนประเทศฟิลิปปินส์ทำเป็นภาษาอังกฤษหมด

จากภาษาที่แตกต่างกันนี้เอง สรุปได้ว่าเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาค้นคว้ามากโดยเฉพาะประเทศที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ

ปัญหาในการค้นหาข้อมูลในกลุ่มประเทศอาเซียน

ปัญหาในการค้นหาข้อมูลในกลุ่มประเทศอาเซียน มีดังนี้คือ

1. ปัญหาเรื่องระบบการบริหาร ของห้องสมุด ถ้าหากประเทศใดยังใช้ระบบบริหารแบบแบ่งแยก ไม่ได้เป็นศูนย์รวม (Centralization) แล้ว การค้นคว้าจะช้ามาก และวิทยานิพนธ์จะปรากฏอยู่เฉพาะห้องสมุดคณะเท่านั้น แต่ถ้าประเทศใดใช้ระบบบริหารแบบศูนย์รวมแล้วจะประหยัดเวลาการค้นคว้าไปมาก แม้วิทยานิพนธ์บางเล่มอาจจะขาดไปก็ตามแต่ก็มีเพียงส่วนน้อย

* เฉพาะมหาวิทยาลัยที่มีชื่อของประเทศนั้น ๆ

2. ปัญหาเรื่องภาษา แต่ละประเทศใช้ภาษาของตัวเอง (ยกเว้นประเทศฟิลิปปินส์และสิงคโปร์ที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลาง) ทำให้เป็นการยากต่อการแปลมาเป็นภาษาอังกฤษ และปัญหาเรื่องภาษาตัวเองทำให้แต่ละประเทศไม่รู้ว่าประเทศเพื่อนบ้านของตัวเองทำอะไรได้บ้าง ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาและเข้าใจซึ่งกันและกัน

3. ปัญหาเรื่องระบบราชการในบางประเทศการเข้าไปค้นวิทยานิพนธ์ต้องได้รับอนุมัติจากคณบดี เช่น มหาวิทยาลัยบางแห่งในประเทศอินโดนีเซียซึ่งตามความเป็นจริงแล้ว หัวหน้าบรรณารักษ์ก็มีสิทธิ์จะให้การทำได้ แต่เนื่องจากเป็นกฎระเบียบของที่นั่นเขาจึงกระทำไม่ได้ ทำให้การค้นคว้าช้ามาก ถ้าหากคณบดีไม่มาในวันนั้นก็จะได้ค้นคว้าในวันนั้น ในบางมหาวิทยาลัย เช่น University of the Philippines ห้ามถ่ายเอกสารวิทยานิพนธ์ เนื่องจากเป็นกฎลิขสิทธิ์อย่างเคร่งครัด แม้แต่หน้า *สาระสังเขป* ก็ถ่ายไม่ได้ จึงเป็นอุปสรรคต่อการอ่านสรุปวิทยานิพนธ์นั้น ๆ เพราะต้องนั่งอ่านเฉพาะในห้องสมุด จึงทำให้การค้นคว้าที่

ฟิลิปปินส์ค่อนข้างช้า ส่วนแหล่งค้นคว้าที่อำนวยความสะดวกมากที่สุดในการค้นคว้าคือประเทศไทย แม้จะมีบางมหาวิทยาลัยที่อำนวยความสะดวกน้อยไปก็ตาม

สรุป

จากการทำวิจัยเรื่อง *ASEAN Views* นี้ ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบแนวโน้มและได้รับประโยชน์หลายอย่างด้วยกัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการค้นคว้าวิจัยทางด้านอาเซียนศึกษาต่อไป สิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านจากงานวิจัยเรื่องนี้ก็คือ

1. ได้ทราบทิศทางการศึกษาวิจัยในสาขาวิชาต่าง ๆ ถึงกล่าวแล้วข้างต้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าต่อไป
2. เป็น Union Catalog ระหว่างประเทศ อันจะเป็นประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนและขอเอกสาร
3. ทำให้ทราบแนวโน้มของการผลิตวิทยานิพนธ์ว่ามีมหาวิทยาลัยใด ๆ ผลิตมากน้อยเพียงใด
4. เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนทางด้านอาเซียนศึกษาต่อไป

หมายเหตุ มหาวิทยาลัยที่ไปทำการศึกษาค้นคว้าคือ Universitas Gadjah Mada, Universitas Indonesia, Universitas Kebangsaan Malaysia, University of Malaya, Universiti Sains Malaysia, Asian Institute of Management, Ateneo de Manila University, University of the Philippines, University of Santo Tomas, National University of Singapore, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์